

Idékatalog til Cecilia Modig ”Den mørke skov” (Forum 1999) Udarbejdet af Dorte Eggersen

”Den mørke skov” er velegnet læsning for børn fra 6-12 år. Her er 34 forslag til kortere og længere arbejds gange, man som dansklærer kan lade sig inspirere af, hvis man vil bruge romanen i sin undervisning. Arbejdsforslagene er selvfølgelig tænkt som et ”hele”, idet de leder undervisningen omkring i de væsentligste tematiske aspekter af bogen fra før læsningen til efterbehandlingen. Men man kan næppe lave dem alle, så de er også lavet, så man kan vælge ud og gennemføre dem, man finder mest relevante og passende for sin klasse. Øvelserne kan deles ind i følgende fem kategorier, som selvfølgelig er indbyrdes forbundne:

Historien om en flygtningedreng

Førlæringsarbejdet samt øvelse 5-7 retter for det første opmærksomheden mod det faktum, at romanens hovedperson er en bosnisk dreng, der er kommet til Sverige som flygtning sammen med sin mor. Her er en vis forforståelse om krigen i Eksjugoslavien og det faktum, at de nordiske lande har modtaget en del flygtninge derfra, gavnlig for forståelse af de tanker, hovedpersonen Admir gør sig om sit liv i Sverige. Flygtningespørgsmålet er dog ikke nødvendigvis romanens væsentligste problematik – den handler først og fremmest om en dreng, der hedder Admir, der som så mange andre drenge, danske, svenske eller bosniske, er stille og alvorlig, og som med disse egenskaber skal finde ud af at træde ind i en ny, sammenbragt familie.

En svensk roman

Desuden rettes opmærksomheden mod, at romanen foregår i Sverige og er en oversættelse af en svensk roman, hvilket kan give anledning til lidt sproglig opmærksomhed rettet mod titlen – og mod svenske bøjningsformer og egennavne (øvelse 2 + 33).

Romanens fantastiske element: hunden

Endelig lægges der op til, at man retter opmærksomhed mod romanens genre. ”Den mørke skov” kan indtil side 70 godt læses som en fantastisk roman i klassisk forstand, dvs. en fortælling hvor både fortælleren, hovedpersonen og læseren tvivler på, om der forekommer overnaturlige elementer i historien eller ej. Derfor gives der i øvelse 4, 10, 11, 13, 16, 19, 20, 21, 26 og især 23 anledning til, at man overvejer, om romanen er en spøgelseshistorie, hvor der godt kan forekomme overnaturlige elementer, eller om det er en gennemført realistisk historie.

Læs evt. også Arthur Conan Doyles ”Baskervilles hund”, hvor man ligeledes tvivler længe på, om det er en spøgelseshund eller en virkelig hund, det handler om.

Om at træde ind i en sammenbragt familie

Med Admir som romanens absolutte centrum er der mange arbejds gange og øvelser, der skal give anledning til indlevelse i og forståelse af, hvad det er, han står overfor. Han skal med de egenskaber, han har, give slip på den familie, han aldrig fik med bosniske forældre, bedsteforældre og søskende. Han skal i stedet finde en plads i en sammenbragt svensk-bosnisk familie, der jo ligner til forveksling, men som alligevel aldrig helt kan erstatte det tabte. Arbejds gangene 5, 6, 7, 8, 9, 12, 15, 17, 18, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 31 og 34 er meddigtningsovelser, som gennemføres undervejs. Det er angivet, hvor man skal stoppe højt læsningen, og som regel vil det være en god idé, at man beder eleverne om at lukke bogen, så de ikke læser videre, før øvelsen er gennemført.

Sproglig opmærksomhed

Undervejs gives der forslag til, at man som del af øvelserne kan rette opmærksomheden mod sproget og visse genrer: Bestemthedsbøjninger på hhv. svensk og dansk (øvelse 2). Teksters direkte og indirekte udsagn, eksplicit og implicit (øvelse 15). Sproglig høflighed og pragmatik (øvelse 19). Talesprogets brug af adverbier/biord (øvelse 28). Forskellige genrer: dagbog, efterlysning, sms, brev, tegneserie, fortællende prosa og fortællerforhold, drama, lyrik, kortfilm.

Det anbefales, at man selv giver romanens kapitler numre fra 1-31 for at finde rundt i opgaveforslagene.

34 forslag til arbejds gange

Før læsning

1.

Forforståelse: Romanen handler om drengen Ademir, som er bosnisk flygtning. Hvornår var der krig i Bosnien? Er der stadig krig dernede? Er der bosniske flygtninge i Danmark? Se evt. filmene "Bawke" (DFI, 7 minutter) om en flygtningedreng, der kommer til Norge, eller "Under jorden" Tænker du evt. på den film, der hedder "I skjul" (DFI, 5 minutter), en doku-tegnefilm om en sydamerikansk dreng, hvis forældre flygter til Sverige og må efterlade ham som gadebarn. Se mere om filmene på: <http://www.dfi.dk/DfiKataloget/Emneord/Filmbeskrivelse.htm?id=20040>

2.

Titlen: I kolofonen kan man se, at bogens oprindelige titel er svensk: "Mörka skogen". Lav øvelser med svensk bestemthedsform, dobbelt bestemthed.

Hvis bogen hedder "Mörka skogen" på svensk, hvordan tror I så man siger: den lyse skov? ("ljusa skogen"); den store skov ("stora skogen"); den lille skov ("lilla skogen"); den gamle skov ("gamla skogen"); den gamle dame ("gamla damen"); den gamle mand? ("gamla mannen"); det gamle hus ("gamla huset"); den store hest? ("stora hästen"); det nye hus ("nya huset").

På svensk kan man bruge enkelt og dobbelt bestemthed, så ovenstående løsninger "kommer an på" og skal tages med lidt forbehold. Enkelt bestemthed bruges som regel, når et sted eller en ting er navngivet som sådan. Dobbelt bestemthed ("den mörka skogen") bruges beskrivende, dvs. hvis man vil angive at skoven, man taler om, er mørk. Eksempel: "Han hade ridit tre dagar genom den mörka skogen." Han har altså her redet igennem en skov som er mørk, og som kan hedde hvad som helst.

3.

Skoven som oplevelsesrum: lys og mørk. Find og brug evt. billeder af lyse og mørke skove.

Under læsningen. Læs, stop op, og lav øvelserne

4.

Fantastik og symboler: Hunden er et væsentligt symbol og en vigtig betydningsbærer på det tematiske plan i romanen. Det er dog først i kapitel 7, at det antydes, at der er tale om en hund ude i skoven, og i kapitel 11, at det bekræftes. Hunden er romanens fantastiske element, fantasem, og

som sådan kan man godt sige, at romanen er fantastisk. Den adskiller sig dog fra en fantasyroman på to måder:

- A) Fortælleren/hovedpersonen Ademir tvivler længe på, om det er en spøgelsehund eller en virkelig hund, og læseren er derfor også i tvivl. Læseren ved ikke rigtig, om vi har at gøre med en fantastisk-realistisk fortælling, hvor det overnaturlige finder en logisk forklaring, eller en fantasy-fortælling/spøgelsehistorie, hvor man som læser må tage det overnaturlige for gode varer. En sådan tvivl findes principielt ikke i en fantasyfortælling.
- B) Det viser sig side 70, at hunden er en rigtig hund af kød og blod, og at romanens rammer altså er gennemført realistiske, dvs. at det overnaturlige indhold afblæses og forklares rationelt. Dette bekræftes yderligere i kapitel 28-29, hvor vi får Maja og Josefsons historie.

Undervejs i historien fremtræder hunden i nogle varierende udgaver/former, som kan siges at have forskellige fortælle-mæssige funktioner og symbolværdier. Af og til er disse selvfølgelig sammenfaldende, men man kan for overskuelighedens skyld dele dem op i:

- A. Hunden som mystisk anelse/bevidsthed i skoven (side 18, 33, 40 samt 43, 56, 60, 63)
- B. Hunden som spøgelsehunden fra den gamle fortælling (30, 35-36, 52-53 samt 43, 56, 60, 63)
- C. Hunden som Ademirs far i en drøm (64-65). Noter, hvad hunden og Ademirs far har til fælles (faderen er fx også blevet dræbt af nogen, der før borgerkrigen måske var hans venner eller naboer).
- D. Hunden som en rigtig hund, der kan tæmmes, og som senere viser sig at hedde Maja (side 66-67, 75, 79, 85, 87, 91, 97, 103ff)
- E. Hunden som Ademirs alter ego: Den er ensom, forsigtig, tilbagetrukket, sky, fortabt (56, 60, 63); leder efter sin herre/sin far (30); trofast hvis man først bliver venner med den (side 53). Noter, hvad Ademir og hunden har til fælles.

Send eleverne på sporjagt, mens bogen læses (af dem selv eller som højtlesning - jeg foreslår en vekslen imellem de to). Bed dem om at notere sidetal og stikord/nøgleord, hver gang hunden dukker op (det må dog ikke afsløres, at det er en hund, før kapitel 7 er læst). Indtil da skal de blot notere ned når der sker "noget mystisk". Tegn desuden en tegning af hunden i den form, den optræder i de pågældende steder. Tegn til sidst en hundesilhuet på en planche. Klæb tegninger og nøgleord på udenom, og tal om hundens forskellige symbolske og fortælle-mæssige betydninger.

5.

Side 16: Tegn sommerhuset i Sjøkullen med det svenske og det bosniske flag. Husk at tegne de personer, der bor i det. Gem tegningerne til øvelse 7, hvor de skal bruges til at sammenligne det liv, Ademir lever nu, med det liv, han aldrig fik i Bosnien.

6.

Side 21: Skriv breve fra Ademir til hans farmor i Bosnien. (Er mormor og morfar mon også døde i krigen ligesom faderen? Se side 23m).

7.

Læs op fra side 11 + 15-16 + 21: Tegn drømmehuset, som Ademir og hans forældre og søskende skulle have boet i i Bosnien – lige ved siden af mormor og morfar. Og tegn huset i Sjøkullen

(opgave 5) med mor og Arne, Gustav, Sebastian og Amanda. (Husk de to flag, og husk at tegne personerne, som bor i husene). Sammenlign. (Er drømmen egentlig ikke gået i opfyldelse nu? Hvorfor? Hvorfor ikke?!)

8.

Læs kapitel 6 "Alene i skoven". Før læsningen: Prøv at gå ud i skoven alene. Skriv op, hvad du kan lugte, se, høre. Sig to ting højt, som ingen må høre, ikke engang din bedste ven.

9.

Side 17 + 26: Hvordan ser man ud, hvis man har en "aktiv fritid"? Tegn Amanda, Gustav og Sebastian, eller find billeder i blade af børn og voksne, der har en "aktiv fritid". (Hvorfor mener Arne, det er godt? ER det godt?)

10.

Side 30: Lav en tegneserie med historien om spøgelseshunden, ELLER skriv historien med hunden som jeg-fortæller, ELLER skriv historien som en tredjepersonsfortælling med personbunden synsvinkel.

11.

Side 33: Læs op, stands efter "Sommerferien snart forbi". Hvad så Gustav mon nede ved søen? Skriv hans dagbog for den 5. august (det, som han ikke ville skrive af frygt for, at nogen så det).

12.

Efter kapitel 8: Sæt Ademir i den varme stol (Hvorfor læste du i Gustavs dagbog? Tror du ikke, han bliver sur, hvis han opdager det? Er det mon det samme, I har set ved Hundesøen?)

13.

Side 36: Læs, stands op efter "Langsomt vendte jeg mig om". Skriv videre på historien, sådan som I synes, det passer. Hvad mon Ademir ser? (Ingenting). Giv respons på hinandens historier og diskuter deres udfald.

14.

Side 39m. Tag nogle urter med ind i klassen, som eleverne kan snuse til. Hvad kommer I til at tænke på? Kan man blive "ør i hovedet" af at dufte til dem?

15.

Side 41 siger Ademirs mor "Sikke en vidunderlig sommer (...) Kan man have det bedre, end vi har det?". Stop læsningen her, og skriv, hvad Ademir mon svarer (og hvad tænker han imens). Hvad svarer Arne mon (og hvad tænker han imens)? Tegn Arne og Ademir med hhv. talebobler og tankebobler, og tal om forskellen på, hvad de siger og tænker.

15a) Hvornår er en sommer "vidunderlig" for dig? Hvad skal der til? Skriv 10 ting.

16.

Kapitel 11 hedder "Noget sort på stien". Læs til og med "Hvad skulle jeg nu gøre" side 43. Hvad skal Ademir gøre? Skriv forslag på tavlen. Skriv evt. videre på historien ud fra forslagene.

17.

Kapitel 12. Arne og Ademir er ved Langesø for at fiske. Læs til side 44: "... og Arne fik en aborre og en lille gedde". Lav par-improvisation: Hvad taler de om, mens de fisker (Ademir vil vel fx gerne vide noget om spøgelseshundehistorien)? Kommenter og evaluer rollespillet: Ville en rigtig samtale mon lyde sådan? (Husk også at kommentere personernes gestik og mimik).

18.

Efter kapitel 12, hvor Ademirs mor siger, at de nok vil flytte sammen til efteråret: Skriv Ademirs dagbog for den dag. Start med "Kære dagbog. Til efteråret skal mor og jeg nok ud at bo hos Arne og hans børn".

19.

Kapitel 13 læses. Stands. Ademir er taget ned til hr. og fru Axelsons i Djupmon for at få noget mere at vide om spøgelseshunden. Hvordan mon han bedst kan få Axelson til at fortælle? Denne øvelse handler om sproglig høflighed (pragmatik), dvs. om ord og vendinger der kan gøre folk mere hjælpsomme, når man beder dem om noget og gerne vil have dem til at gøre noget.

A) Læreren skriver følgende seks sætninger på seks papirstrimler. Strimlerne lægges i en konvolut. Hver eller hver anden elev skal nu have en konvolut med seks forskellige strimler:

Fortæl om spøgelseshunden

Vil du fortælle om spøgelseshunden?

Vil du ikke fortælle om spøgelseshunden?

Vil du ikke nok lige fortælle om spøgelseshunden?

Vil du ikke nok lige fortælle lidt om spøgelseshunden, Axelson?

Kunne du ikke nok være rar at fortælle lidt om spøgelseshunden, Axelson?

Sætningernes udsagn har forskellige grader af høflighed. Som de står her, er den mindst høflige sætning øverst, den mest høflige er nederst. Eleverne sorterer nu sætningerne ved at lægge strimlerne foran sig på bordet: den mindst høflige øverst og den mest høflige nederst.

Diskuter: Hvad skal der til for at gøre en "kommando" høflig? Følgende sproglige træk kan medvirke til at nedtone en "kommando" lidt, så den virker mere høflig:

- Negationer: "Vil du ikke fortælle ..."

- Mådesudsagnsord (ville, kunne, gide): "Vil du være sød at fortælle ... Kunne du være rar at fortælle ..."

- Spørgeform: "Vil du? Kan du?"

- Datid: "Kunne du være rar ..."

- Biord: nok, lige, godt, bare, måske, etc.

- Direkte henvendelse med navn: Axelson.

ELLER

B) Hvilken henvendelse er mon bedst, hvis Ademir skal få Axelson til at fortælle? Skriv, hvad Ademir skal sige til Axelson for at få ham til at fortælle om spøgelseshunden. Sorter jeres egne sætninger efter mest og mindst høflig, og diskuter, hvordan man sprogligt giver udtryk for høflighed.

20.

Læs side 52. Axelson siger, at man skal gøre hunden tam. Hvad vil det sige at gøre tam? Forestil jer, at Ademir skriver et brev til sin ven Mirak (Mirak nævnes side 20) og beder ham om et godt råd, når man skal tæmme en meget sky spøgelseshund. Mirak har selv en meget tam hund hjemme i Alby. Skriv svarbrevet fra Mirak – evt. som sms. (Hvad karakteriserer sms-sprog?)

Læs Antoine de Saint-Exuperys roman ”Den lille Prins” kapitel 21, hvor ræven forklarer prinsen, hvordan og hvorfor man gør nogen tam. Kunne Ademir mon gøre spøgelseshunden tam på samme måde?

21.

Læs til side 57. Skriv egenskaber for hhv. Ademir og spøgelseshunden på nogle sedler. Læg sedlerne på bordet, og sorter dem ved fælles hjælp i tre forskellige bunker: A) egenskaber, som hunden har, B) egenskaber, som Ademir har, og C) egenskaber, som de begge har. Gør derefter det samme med hunden og Ademirs far (de er fx blevet slået ihjel begge to – af en tidligere ”ven”).

22.

Efter kapitel 16: Sæt Arne, Ademir og mor i den varme stol sammen. Klassen stiller spørgsmål til den, de selv vælger, en ad gangen.

23.

Side 63. Læs indtil: ”Fandtes hunden virkelig, eller var den bare en slags skygge, et fantasifoster?” Lav en improviseret dialog (fx mellem Axelson og hans kone hjemme i køkkenet eller mellem to mænd nede på kroen i landsbyen), hvor hver dialogpartner tager sit standpunkt. Den ene argumenterer for, at hunden er et fantasifoster, den anden for, at den er virkelig.

ELLER: Skriv videre på historien herfra – sådan så hunden 1) viser sig at være et fantasifoster (fx hvis Gustav ved noget, som Ademir ikke ved endnu) eller 2) viser sig at være virkelig.

ELLER: Giv kapitlet en ny overskrift, der peger på det ene eller det andet (fantastisk-eventyrlig eller fantastisk-uhyggeelig). Se i øvrigt overskriften på kapitel 17: ”Spøgelseshunde spiser ikke pølser”.

24.

Læs side 69-72 højt. Hvad sker der, når Arnes børn kommer til Sjøkullen? Skriv videre på historien. Hvad sker der, da de hopper ud af bilen og møder mor, Arne og Ademir? (De fortæller evt. om Grækenland). Vil Ademir fortælle om hunden? Hvad siger Gustav til, at Ademir har lånt cyklen – og læst i dagbogen? Hvad gør mor? Hvad gør Arne? Brug en jeg-fortæller, og skriv videre. Vælg mellem Gustavs, Sebastian og Ademirs synsvinkel.

25.

Læs kapitel 20. Sæt mor, Ademir, Arne og evt. Sebastian i den varme stol.

26.

Side 75. Læs til: ”Det er jo midt om natten”. Lav en par-improvisation/et lille rollespil mellem Gustav og Ademir. Hvordan reagerer Gustav, da Ademir fortæller om hhv. hunden og dagbogen?

27.

Side 77. Læs overskriften på kapitel 21: "Gustav og mig". Hvad mon der sker i dette kapitel? Skriv kapitlet, sådan som I synes, historien kan fortsætte.

ELLER dramatiser kapitlet, sådan som I synes, det passer, hvorefter I læser det.

28.

Side 84. Læs til og med "... augustmåne kom frem på himlen". Gustav og Ademir sidder ved bålet. Hvad taler de mon om? Lav par-improvisation. (hvis I skriver replikkerne ned først, så husk, at der i talesprog er mange biord: "nemlig, faktisk, egentlig, ikke, måske"). Læs derefter videre, og sammenlign nu replikskiftet med replikskiftet side 75 for at påpege den vending, der er sket i drengenes relation).

29.

Side 91. Læs til og med "Så tog vi af sted i hver sin retning". (Efterforskningen starter: Amanda og Lina cykler mod syd. Sebastian, Naida og Arne tager bilen og kører mod nord. Ademir og Gustav tager ned til Hundesøen. Alle skal mødes igen kl. 4). Skriv en efterlysning, som skal hænges op i butikken. Find evt. forskellige typer efterlysninger først, hæng dem op i klassen som eksempler, og undersøg deres sprog (spørgeform + bydemåde), layout (hvad er vigtigst – hvad skal øverst, med store typer, og hvad kan skrives med mindre typer?), blikfang, informationer (beskrivelse af hunden, telefonnummer på Sjøkullen etc.), tydelighed, tone etc. etc.

30.

Læs til side 97, historien om Josefson der flippede ud da han blev hentet på plejehjem, fordi Maja blev efterladt. Skriv historien om afhentningen med Valfrid Josefson som fortæller.

ELLER dramatiser scenen med replikker og improviser. Spørg derefter Josefson: Hvad tænkte du på imens?

30a) Læs historien om pigen Lora, der mister Hund, da hun skal på børnehjem (Hanne Kvist: "Hund i himlen", Forum 2001) side 1-10, hvor Hund bliver taget fra hende, og side 37-45, hvor hun beslutter at blive til en hund. Forestil dig at Valfrid Josefson reagerer på samme måde som Lora henne på plejehjemmet. Hvad sker der? Skriv historien.

Efter læsningen

31.

Side 111 (+ side 9 om Sari). Om de lyse og de mørke sider. Del bogens personer op i dem, der giver mest plads til de lyse, og dem, der giver mest plads til de mørke sider. Skriv et digt om hhv. lyse og mørke sider. Start med at finde en række modsætninger, som skal bruges i digtet.

32.

Forestil jer, at Ademir kommer og besøger Valfrid Josefson og Maja næste sommer. Hvad sker der? Skriv historien med Josefson som jeg-fortæller.

33.

Genskabende arbejde: Tegn kortet, som Arne finder frem på side 90. Det dækker området med Hundesøen, Sjøkull-husene, Sjøkull-søen (side 41), skoven, Skogsmon (Josefsons forladte hus, hvor

hunden holder til side 97), Djupmon (side 44-45), Langesøen (side 44 + 59), byen med plejehjemmet, købmanden. Se også side 15-16.

Oversæt stednavnene og egennavnene til svensk. Skrives egennavne også med stort på svensk?

Brug en ordbog (elektronisk ordbog findes på www.dsn.dk), eller få fat på den svenske udgave af bogen.

34.

Vis den norske kortfilm "Stil" (DFI, 6 minutter), som handler om en meget pligtopfyldende dreng og hans hund. Tal om hund-dreng-forholdet. Bring de to hundedrenge i dialog (par-improvisation: Fortæl hinanden om hver jeres hund), eller få de to hunde til at beskrive deres "herrer".

ELLER: Læs om jordhunden i Hanne Kvists roman "Drengen med Sølvhjelm" side 88-97, hvor hunden har en mere symbolsk funktion. Få de to hunde til at gå i dialog om deres "herrer" og deres betydning.